

חק לישראל – פרשת תרומה יום ב'

(ב) וְהִבִּית אֲשֶׁר בָּנָה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לַיהוָה שְׁשִׁים אֲמָה אָרְבּוּ וְעֶשְׂרִים רְחָבּוּ וְשְׁלֹשִׁים אֲמָה קוֹמָתוֹ: (ב) וּבֵיתא דִּי בְנָא מַלְכָא שְׁלֹמֹה קִדְּם יִי שְׁתִּין אַמִּין אֹרְכִיָּה וְעֶסְרִין פּוֹתִיָּה וְתַלְתִּין אַמִּין רֹמֵיָּה:
 (ג) וְהָאוֹלָם עַל פְּנֵי הַיֵּכָל הַבַּיִת עֶשְׂרִים אֲמָה אָרְבּוּ עַל פְּנֵי רַחֲבַי הַבַּיִת עֶשְׂרִי בְּאֲמָה רְחָבּוּ עַל פְּנֵי הַבַּיִת: (א) וְאוֹלְמָא עַל אַפֵּי הַיֵּכָל דְּבֵיתָא עֶסְרִין אַמִּין אֹרְכִיָּה עַל אַפֵּי פּוֹתִיָּא דְּבֵיתָא עֶסְרִין אַמִּין פּוֹתִיָּא עַל אַפֵּי בֵיתָא:

רש"י

לכנות בחדש השני בשנת ארבע למלכותו:
 (ב) ששים אמה – ההיכל והדביר יחד:
 (ג) והאולם על פני – לפני ההיכל בכניסתו. ארכו על פני רוחב הבית – אורך האולם לרחבו של ההיכל מן הצפון לדרום. כל מדה יתירה קרויה אורך, והפחותה קרויה רוחב, לפי שבהיכל מדה מן המזרח למערב יתירה, קרויה אורך, ובאולם שמת מלפון לדרום יתירה זו, קרויה אורך מן הצפון לדרום, ומן המזרח למערב קרויה זו רוחב. על פני הבית – לפני הבית, לכך מזרח לכך חוץ:
 (כז) ויפסלו – בהרים. והגבלים – אומה ששמה גבל, ובקוויאם לסתת אבנים ולכנות, כמה שנאמר (ביחזקאל כז ט) בצור: זקני גבל וחכמיה היו כך מחזיקי צדקך. ויכינו – לשון הזמנה:
 (ח) בחדש זיו – הוא אייר, לאית ביה זיוא לאילנא, וכן תרגם יונתן: זיו נכניא. הוא החדש השני – למנין החדשים, שהרי ניסן ראש השנה לחדשים. למלך שלמה – מוסב על השנה הרביעית, רביעית למלכות שלמה, וכן הוא אומר בדברי הימים (ב ג ז): ויחל

כתובים – משלי פרק יז ב'–ה'

(ב) עֶבֶד מִשְׁפִּיל יְמִשְׁל בְּבֶן מִבֵּישׁ וּבְתוֹךְ אֲחִים יַחְלַק נַחֲלָה: (ב) עַבְדָּא סוֹכְלָתְנָא יִשְׁתַּלֵּט בְּבָרָא מִבְּהַתְנָא וּבֵינֵת אַחֵי נַפְלֵג יִרְוֹתָא:
 (ג) מִצִּרְף לְכֶסֶף וְכוֹר לְזָהָב וּבַחַן לְבֹת יְהוָה: (ג) צִרְפָּא נְקִי לְסַאמָא וּכוֹרָא לְדַהְבָּא וְאַלְהָא בְדִיק לְבִיא:
 (ד) מִדַּע מִקְטִיב עַל שֵׁפֶת אֹן שֶׁקֶר מִזִּין עַל לְשׁוֹן הַדָּבָר: (ד) גְּבֵרָא בִישָׂא צִית לְסַפּוֹתָא דַּעֲתָא שֶׁקֶרָא וּרְגִלוֹתָא עַל לִישְׁנָא דַּעֲתָא:
 (ה) לַעֲגֵג לְרֵשׁ חֲרָף עִשְׂהוּ שְׂמִיחַ לְאִיד לֹא יִנְקָה: (ה) דְּמִצְדִּי לְמַסְכְּנָא מִרְגּוֹ לְבִרְיָה וּדְחָרִי לְתַבְרָא דְּחִבְרִיָּה לֹא מִזְדַּכִּי:

רש"י

(ב) עבד משפיל וגו' – על שהשפיל נ"נ לפסוע ג' פסיעות לכבודו של הקב"ה על' לגדולה ומשל ב'שרא' שהובישו מעשיהם וחלק נחלתם לעיניהם, ד"א גר לדיק טוב מאזרח רשע ולע"ל יחלק שלל ונחלה בתוך
 (ג) מלצרף לכסף – כלי שאורפין זו כסף ועושין אותו מאפר מקלה על גבי חרס קרוי מלצרף. וכו' לזהב – כלי שאורפין זו את הזהב כלי שזוקקין זו את הזהב כמו קדירה שצורה

חק לישראל – פרשת תרומה יום ב'

(7) מרע – רשע. מקשיב על שפת און שקר
– מקבל לשון הרע ועידי שקר. מזין – מאזין
מי שהוא משקר מאזין על לשון הוות:

קרויה כור. מררף לכסף וכור לזהב – המררף
עשוי לכרוף כסף למלאכתו וכן הכור לזקק
הזהב, אבל הלבבות הקב"ה זוקקו וזוחנו
ויודע מהשבותו:

משנה – שבת פרק יט'

(א) רבי אליעזר אומר, אם לא הביא כלי מערב שבת, מביאו בשבת
מגלה. ובספנה, מכסהו על פי עדים. ועוד אמר רבי אליעזר, בורתים
עצים לעשות פחמין ולעשות (פלי) ברזל. כלל אמר רבי עקיבא, כל
מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת אינה דוחה את השבת, ושא
אפשר לעשותה מערב שבת דוחה את השבת:

לעשות איזמל למילה: כל מלאכה
שאפשר לעשותה – כגון מכשירי מילה,
הואיל ואפשר לעשותו מערב שבת אין
דוחין את השבת, ופליג אדרבי אליעזר:
שאי אפשר לעשותה מערב שבת – כגון
מילה עצמה שאי אפשר לה לעשות
דזמנה בשמיני, דוחה שבת. והלכה כר'
עקיבא:

רע"ב – (א) רבי אליעזר אומר אם לא
הביא כלי – איזמל למול את התינוק:
מביאו בשבת מגולה – להודיע שחביבה
מורה זו שמחללים עליה את השבת:
ובסכנה – שגזרו גזירה על המילה:
מכסהו על פי עדים – שיעידו שאיזמל
של מילה הוא מביא ולא יחשדוהו שהוא
נושא שאר חפציו: ולעשות ברזל – כדי

(ב) עושין כל צרכי מילה בשבת, מוהליו, ופורעין, ומוצצין, ונותנין עליה
אספלנית וכמון. אם לא שחק מערב שבת, לויעס בשניו ונותן. אם לא
טרף יין ושמן מערב שבת, ינתן זה בעצמו וזה בעצמו. ואין עושין לה
חלוק לכתחלה, אבל בדרך עליה סמרטוט. אם לא התקין מערב שבת,
בדרך על אצבעו ומביא, ואפלו מחציר אחרת:

המילה כדרך שטורפים צינים בקערה:
חלוק – חתיכה של בגד נקובה, ומכניסין
המילה באותו הגקב כדי שלא יחזור העור
ויכסה את הגיד: לא התקין – לא הזמין:
כורך על אצבעו – דרך מלבוש לשנותו
מדרך הולאה בחול: אפילו מחצר אחרת
– לא מציעא מבית לבית באותה חצר
אע"פ שלא ערבו, אלא אפילו לחצר
אחרת שאינה מעורבת עמהם:

רע"ב – (ב) מוהליו – חותך את
הערכה: ופורעין – העור המכסה ראש
הגיד: ומולצין – את הדם, ואע"פ שהוא
עושה חבורה שאין הדם ניתק מחיבורו
אלא על ידי מליכה: אספלנית –
תחבושת: לויעס בשניו – לכל מה
שאפשר לשנות משנה: אם לא טרף יין
ושמן – רגילים היו שהיו טורפים בקערה
יין ושמן ומערבין אותן יחד לרפואה על

(ג) מרחיצין את הקטן, בין לפני המילה ובין לאחר המילה, ומזלפין עליו
ביד, אבל לא בכלי. רבי אליעזר בן עזריה אומר, מרחיצין את הקטן
ביום השלישי שחל להיות בשבת, שנאמר (בראשית לד) ויהי ביום

חק לישראל – פרשת תרומה יום ב'

הַשְּׁלִישִׁי בַּהֵיּוֹתָם בְּאֲבִים. סֵפֶק וְאַנְדְּרוּגִינוּס אֵין מְחַלְלִין עָלָיו אֶת הַשֶּׁבֶת,
וְרַבֵּי יְהוּדָה מִתִּיר בְּאַנְדְּרוּגִינוּס:

בשבת עממו, לסכנת נפשות היא. והלכה כראב"ע: ספק בן שמונה חדשים ספק בן השעה, לאו בן שמונה כאבן בעלמא הוא ואין מילת מדכתיב (בראשית טז) המול לכם כל זכר, לרבות אנדרוגינוס. ותנא קמא, ערלתו כתיב, מי שהוא כולו ערל, ילא זה שחליו נקבה. ואין הלכה כר' יהודה:

רע"ב – (ג) מרחילין את הקטן – האי מרחילין לאו כדרכו הוא, לתנא סיפא לפרושי רישא כיאל מרחילין כגון לזכר ביה, אבל בכלי אפילו לזכר אסור, וכל שכן לרחוץ כדרכו: רבי אלעזר בן עזריה כו' – פליג לתנא קמא וסבר מרחילין את הקטן כדרכו בין לפני המילה בין לאחר המילה וביום השלישי למילה נמי, בין בחמין שהחמו בע"פ בין בחמין שהחמו

(ד) מי שהיו לו שני תינוקות, אחד למוול ואחר השבת ואחד למוול בשבת, ושכח ומל את של אחר השבת בשבת, חייב. אחד למוול בערב שבת ואחד למוול בשבת, ושכח ומל את של ערב שבת בשבת, רבי אליעזר מחייב חטאת, ורבי יהושע פוטר:

בשבת ואחד למוול בערב שבת ושכח ומל את של ערב שבת בשבת ר' אליעזר מחייב חטאת, למילה שלא בזמנה אינה דוחה שבת, ואע"ג דטעה בדבר מלוא שהיה טרוד באותו של שבת ומתוך כך טעה בזה, ואף בזה עשה מלוא שהרי ראוי הוא למוול אלא שאינו דוחה שבת, סבירא ליה לר' אליעזר טעה בדבר מלוא ועשה מלוא שאינה דוחה את השבת חייב. ור' יהושע פוטר, לסבירא ליה טעה בדבר מלוא ועשה מלוא שאינה דוחה את השבת פטור, כיון דסבור היה שזכרונה בית דין הוא עושה. והלכה כרבי יהושע:

רע"ב – (ד) מי שהיו לו שני תינוקות וכו' – פליגי אמוראי בגמרא בגרסת משנה זו, והגרסא שתפסו רבותי עיקר כך היא, מי שהיו לו שני תינוקות אחד למוול אחר שבת ואחד למוול בשבת ושכח ומל את של אחר שבת בשבת חייב. אחד למוול בערב שבת ואחד למוול בשבת ושכח ומל את של ערב שבת בשבת ר' אליעזר מחייב חטאת ור' יהושע פוטר. והכי פירושה, שכח ומל את של אחר השבת בשבת חייב לדברי הכל, שהרי טעה בדבר מלוא ולא עשה מלוא כשהקדים ומל את של אחר השבת בשבת, ובהא אפילו רבי יהושע מודה. אחד למוול

(ה) קטן נמוול לשמונה, לתשעה, ולעשרה, ולאחד עשר, ולשנים עשר, לא פחות ולא יותר. הא כיצד. פדרבו, לשמונה, נולד לבין השמשות, נמוול לתשעה, בין השמשות של ערב שבת, נמוול לעשרה, יום טוב לאחד שבת, נמוול לאחד עשר, שני ימים טובים של ראש השנה, נמוול לשנים עשר. קטן החולה, אין מוהלין אותו עד שיבריא:

הוא והוא לה מילה שלא בזמנה ואינה דוחה שבת, וכריך להמתין עד לאחר השבת שהוא עשירי. חל יום טוב להיות אחר השבת, אין מילה שלא בזמנה דוחה אותה ונימוול לאחד עשר: שני ימים

רע"ב – (ה) נולד בין השמשות נמוול לתשעה – שהרי יום שמיני של מחר הוא נימוול, ושמא בין השמשות יום הוא ונימוול לתשיעי. היה היום ערב שבת, אי אפשר למוול בשבת הבא, לשמא תשיעי

חק לישראל – פרשת תרומה יום ב'

עשׂר: עד שיצריא – ויעצרו עליו שצעה
ימים שלמים מעת לעת מיום שהצריא
ואחר כך מלין אותו:

(ו) אֵלֹהֵינוּ הָיוּ צִיּוּן הַמְּעַכְבִּין אֶת הַמִּילָה, בְּשֵׁר הַחֹפֶה אֶת רֵב הָעֵטָרָה.
וְאֵינוּ אוֹכֵל בַּתְּרוּמָה. וְאִם הָיָה בְּעַל בְּשֵׁר, מִתְקַנֵּנוּ מִפְּנֵי מִרְאֵית הָעַיִן. מִלֵּ
וְלֹא פָרַע אֶת הַמִּילָה, כְּאֵלֹהֵינוּ לֹא מִלֵּ:

ואם היה בעל בשר – שהיה שמו ונראה
בשר שלמעלה מעלתו לאחר שניטלה
הערלה כולה כאילו אותו בשר חוזר
וחופה את הגיד: מתקנו – ומשפע
באזמל מאותו עובי: מפני מראית העין
– שלא יהיה נראה כערל: ולא פרע –
לא גילה: כאילו לא מל – וישב ויפרע
ואפילו סילק ידו ממנה. וכל זמן שהוא
מחזיק במילה בשבת חותך בין ליצין
המעכבין בין ליצין שאין מעכבין; לאחר
שסילק ידו, על ליצין המעכבין חוזר, על
ליצין שאין מעכבין אינו חוזר:

טובים של ראש השנה – דקדושה אחת
הן ואין מילה שלא בזמנה דוחה את יום
טוב השני של ראש השנה, נימול לשנים

רע"ב – (ו) ליצין – כמין נימין של בשר
שנשארו מן הערלה: עטרה – היא שפה
גבוהה המקפת את הגיד סביב וממנה
משפע ויורד לראשו. ובשר החופה את
רוב העטרה דקתני מתני' לא תימא רוב
הקפיפה אלל אפילו רוב ג"צרה במקום
אחד: ואינו אוכל בתרומה – אם כהן
הוא, דכהן ערל אסור לאכול בתרומה,
נאמר בפסח (שמות י) תושב ושכיר לא
יאכל בו, ונאמר בתרומה (ויקרא כג)
תושב כהן ושכיר לא יאכל בו, מה פסח
אסור לערל אף תרומה אסורה לערל:

גמרא – שבת דף קל"ז ע"ב

מל ולא פרע את המילה כאילו לא מל: אמר רבי אבינא אמר רבי ירמיה
בר אבא אמר רב בשר החופה את רוב גובהה של עטרה: ואם היה בעל
בשר וכו': אמר שמואל קטן המסורבל בבשר רואין אותו כל זמן שמתקשה
ונראה מהול אינו צריך למול ואם לאו צריך למול במתניתא תנא רבן
שמעון בן גמליאל אומר קטן המסורבל בבשר רואין אותו כל זמן
שמתקשה ואינו נראה מהול צריך למולו ואם לאו אינו צריך למולו מאי
בינייהו איכא בינייהו נראה ואינו נראה: מל ולא פרע: תנו רבנן המל אומר
אשר קדשנו במצותיו וצונו על המילה אבי הבן אומר אשר קדשנו במצותיו
וצונו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו העומדים אומרים כשם שנכנס
לברית כך יכנס לתורה לחופה ולמעשים טובים והמברך אומר אשר קידש
ידיד מבטן חוק בשארו שם וצאצאיו חתם באות ברית קדש על כן בשכר
זאת אל חי חלקנו צוה להציל ידידות שארינו משחת למען בריתו אשר שם
בבשרנו ברוך אתה ה' כורת הברית המל את הגרים אומר ברוך אתה ה'
אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על המילה והמברך אומר
אשר קדשנו במצותיו וצונו למול את הגרים ולהטיף מהם דם ברית

חק לישראל – פרשת תרומה יום ב'

שאיִלמלא דם ברית לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי ברוך אתה ה' כורת הברית המל את העבדים אומר אשר קדשנו במצותיו וציונו על המילה והמברך אומר אשר קדשנו במצותיו וציונו למול את העבדים ולהטיף מהם דם ברית שאילמלא דם ברית חקות שמים וארץ לא נתקיימו שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי ברוך אתה ה' כורת הברית:

רש"י על הגמרא

למתניתא, אינו נראה הוא לרבי, הא נראה ואינו נראה אינו מצטון – ילחך קרי ילד, על שם אשר אהבת (בראשית כב): מצטון – דקודם שנולד נתקדש למצוה זו, דכתיב (שם יז) אבל שרה אשתך וגו' והקיומתי את בריתי אתו היינו מילה: בשאר – בצטון: שם – חק של מילה: ולאחיו – אחריו: חתם ברות – זו של ברית קדש: אה להילד ילדות שארנו משחת – מגיהגס, דכתיב גם את צדס בריתך שלחתי אסיריך מצור אין מים בו (זכריה ט):

פרע – גילה: רוב גובהה – לא תימא רוב העטרה דקתני מתניתין רוב היקפה, אלא אפילו רוב גובהה במקום אחד: קטן המסורבל בצער – פלטר"י בלעז, ששמן ועב, ולאחר שנימול נראה כמכסהו: כל זמן שמתקשה – ומתוך הקישוי מתפשט בשרו, בדשמואל גרסין ונראה מהול, במתניתא גרסין ואינו נראה מהול: איכא בינייהו נראה ואינו נראה – לשמואל, נראה מהול הוא דאין ריך למולו, הא נראה ואינו נראה לריך,

זוהר – תרומה דף קלא' ע"ב

בד אתי צפרא, וצפרא אשתכחו בבי פנישתא, בעו לאשתכחא בשירין ותושבחו דדוד. והא אוקימנא, דסדורא איהו לאתערא דחימו לעילא ותתא, לאתקנא תקונין, ולאשתערא חדוה. דהא בגין דא ליואי מתערי לאתערא דחימו וחדוה לעילא, באיגון שירין ותושבחו:

ומאן דמשתעי בבי פנישתא במלין דחול, ווי ליה, דאחזי פרודא, ווי לית דגרע מהימנותא. ווי ליה דלית ליה חולקא באלהא דישראל. דאחזי דהא לית (ליה) אלהא, ולא אשתכח תמן, (ולית ליה חולקיה ביה) ולא דחיל מניה, ואנהיג קלנא בתקונא (ס"א בתקיפא) עלאה דלעילא:

דהא בשעתא דישראל מסדרי בבי פנישתא, סדורא דשירין ותושבחו וסדורא דעלותא, בדין מתכנשי תלת משירין דמלאכי עלאי. משיריתא חדא, איגון מלאכין קדישין (עילאין) דקא משבחו לקודשא בריה הוא ביממא, בגין דאית אחרנין דקא משבחו לקודשא בריה הוא בליליא. ואחרנין (ס"א ואלין) איגון דקא משבחו לקודשא בריה הוא, ואמרין שירין ותושבחו בהדייהו דישראל ביממא:

חק לישראל – פרשת תרומה יום ב'

מִשְׁרֵייתָא תַנְיִנָא, אֵינּוּן מְלָאכִין קַדִישִׁין, דְּמִשְׁתַּפְּחִי בְּכָל קְדוּשָׁה וְקְדוּשָׁה דְיִשְׂרָאֵל, מְקַדְשֵׁי לְתַתָּא. וּבְשׂוֹלְטָנָא דְלַהוּן, כָּל אֵינּוּן דְּמִתְעַרְיִין בְּכָל אֵינּוּן דְּקִיעִין, (ס"א היכלין) בְּהֵיא עֲלוּתָא דְיִשְׂרָאֵל (ס"א דמיושב):

מִשְׁרֵייתָא תְּלִיתָאָה אֵינּוּן עוֹלָמְתָן עֲלָאִין. דְּקָא מִתְתַּקְנִי עִם מְטְרוֹנִיתָא, וּמִתְקַנֵּי לָהּ לְאֲעֵלָא לָהּ קָמִי מְלָכָא, וְאֵלִין אֵינּוּן מִשְׁרֵיִין עֲלָאִין עַל כְּלָהּ. וּכְלָהּ מִתְתַּקְנִי, בְּסִדּוּרָא דְיִשְׂרָאֵל דְּמִתְתַּקְנִי לְתַתָּא, בְּאֵינּוּן שִׁירִין וְתוֹשְׁבָתָן, וּבְהֵיא עֲלוּתָא דְקָא מְעַלּוּ יִשְׂרָאֵל. בֵּינּוּן דְּאֵלִין תְּלַת מִשְׁרֵיִין מְזַדְּמָנּוּ, כְּדִין יִשְׂרָאֵל פְּתַחֵי שִׁירָתָא, וְזִמְרֵי קָמִי מְאָרִיהוּן. וְהֵיא מִשְׁרֵייתָא חֲדָא, דִּי מְמַנָּא לְשַׁבְחָא לְמְאָרִיהוּן בִּימְמָא, אֲזַדְּמָנּוּ עֲלֵיהוּ, וְזִמְרֵי עֲמַהוּן כְּחֲדָא, בְּאֵינּוּן שְׁבַחֵי דְדוּד מְלָכָא, וְהָא אוֹקִימָנָא מְלִי:

הלכה – הרמב"ם הלכות קריאת שמע פרק ב'

(ג) ספק קרא קריאת שמע ספק לא קרא חוזר וקורא ומברך לפניו ולאחריה אבל אם ידע שקרא ונסתפק לו אם בירך לפניו ולאחריה או לא בירך אינו חוזר ומברך קרא וטעה יחזור למקום שטעה נעלם ממנו בין פרשה לפרשה ואינו יודע אי זו פרשה השלים ואי זו צריך להתחיל חוזר לפרשה ראשונה שהוא ואהבת את ה' אלהיך וגו':

(ד) טעה באמצע הפרק ואינו יודע להיכן פסק חוזר לראש הפרק היה קורא וכתבתם ואינו יודע אם הוא בוכתבתם של שמע או בוכתבתם שבוהיה אם שמוע חוזר לוכתבתם של שמע ואם נסתפק לו אחר שקרא למען ירבו ימיכם אינו חוזר שעל הרגל לשונו הוא הולך:

לע"נ

זאב חיים בן שרה, משה דוד בן סוזנה מלכה, גד גבריאל בן סוזן, סוזנה מלכה
בת שמחה, דניאלה פורטונה בת רחל, צדיקה בת שרה ז"ל